

A TRANSFERENCIA PRAGMÁTICA NA APRENDIZAXE DUNHA LINGUA ESTRANXEIRA

Francisco Javier Díaz Pérez*
Universidad de Jaén

1. SOBRE A DEFINICIÓN DA TRANSFERENCIA PRAGMÁTICA

A noción da transferencia pragmática ten despertado certo interese no eido da didáctica das linguas. Neste sentido, tense salientado en máis dunha ocasión que a falta de comunicación intercultural se debe frecuentemente ó feito de que, ó producir actos de fala nunha lingua estranxeira, os falantes recorren con frecuencia ás súas normas e convencións socioculturais nativas (Thomas, 1983; Wolfson, 1989).

Como sinalou Kasper (1992:205), as definicións de transferencia xenérica son xeralmente vagas, xa que tratan de abranguer calquera tipo de transferencia en calquera nivel lingüístico¹. Odlin chamou a atención sobre os problemas que xorden ó tratar de delimitar a transferencia. Ofrece este autor a seguinte definición:

Transfer is the influence resulting from similarities and differences between the target language and any other language that has been previously (and perhaps imperfectly) acquired (Odlin, 1989:27).

O desacordo en canto a cál é o alcance do obxecto de estudio da pragmática non facilitou a tarefa de definir a transferencia pragmática², como veremos claramente a continuación. Así, Wolfson (1989:141) entende a transferencia pragmática ou sociolingüística —que para el son a mesma cousa— como “[the] use of rules of speaking from one’s own native speech community when interacting with members of the host speech community or simply when speaking or writing in a second language”. Beebe, Takahashi e Uliss-Weltz (1990:56) propoñen a seguinte definición: “transfer of L1 sociocultural communicative competence in performing L2 speech acts or any other aspects of L2 conversation, where the

* Profesor Asociado de Filoloxía Inglesa.

¹ Véxase, sobre a noción de transferencia xeral, Alonso, 1997.

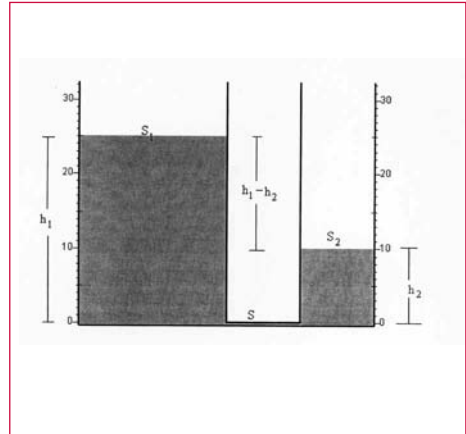
² Véxanse ó respecto, por exemplo, Levinson, 1983; Mey, 1993 ou Yule, 1996.

speaker is trying to achieve a particular function of language". Para estes autores a transferencia pragmática constitúe o segundo dos tres tipos en que se pode clasificar a transferencia sociolingüística:

- (1) transfer of a native language sociolinguistic variable rule; (2) transfer of native, discourse-level sociocultural competence; and (3) socially motivated transfer where the transferred pattern may not be sociolinguistic in itself, but is transferred in order to fulfill a social psychological function (Beebe, Takahashi e Uliss-Weltz, 1990: 55-56).

Polo tanto, contrariamente á de Wolfson (1989), a definición de Beebe, Takahashi e Uliss-Weltz establece unha distinción entre transferencia pragmática e sociolingüística, de tal xeito que aquela se considera como un subtipo dentro desta. Non obstante, recoñecen estes autores que os tres tipos de transferencia sociolingüística non teñen por qué excluírse mutuamente, xa que existe a miúdo unha motivación social para o proceso da transferencia pragmática así como un contido sociolingüístico nas formas transferidas. Odlin (1989) emprega o termo *transferencia discursiva* en detrimento do de transferencia pragmática, aínda que recoñece nunha nota a pé de páxina o seguinte:

Many of the topics discussed in this chapter are sometimes considered to fall within the realm of *pragmatics*, which some scholars (e.g., Levinson, 1983) see as a field distinct from discourse analysis. However, there is no consensus about terminology in such matters, and in the interests of terminological simplicity, only the term *discourse* will be used (Odlin,

Do mesmo xeito que nun aparello de vasos comunicantes os fluídos se transmiten dun vaso ó outro, na transferencia pragmática hai certos trazos pragmáticos que se transfiren desde a L1 ou lingua nativa á L2 ou lingua estranxeira. (Imaxe tomada de <http://www.sc.edu/es/sbweb/fisica/fluídos/dinamica/vasos/vasos.htm>).

1989:48; a cursiva é do propio autor).

Clyne, Ball e Neil (1991:256-57), pola súa parte, establecen unha distinción entre pragmática intercultural, contrastiva e da interlingua, por unha banda, e discurso intercultural, contrastivo e da interlingua pola outra, e, consecuentemente, aplícanlle a mesma distinción á transferencia. A devandita distinción reflíctese no obxectivo do seu estudio, a saber, levar a cabo unha análise da realización de dous actos de fala —as peticións de desculpas e mailas queixas— e as quendas de fala nunha conversa intercultural. Mentres os primeiros pertencen ó campo da pragmática, os segundos inscribíense no do discurso.

2. CLASIFICACIÓN DA TRANSFERENCIA PRAGMÁTICA

Segundo Kasper (1992:208), a distinción de Leech (1983) entre pragmalingüística e sociopragmática, aplicada por Thomas (1983) para identificar as dúas grandes clases de fallo pragmático, resulta tamén axeitada para establecer unha distinción entre os dous tipos fundamentais de transferencia pragmática. Tomando como base o concepto de Leech (1983) de pragmalingüística, Thomas (1983) define a transferencia pragmática —que para el, xunto cos erros inducidos polo método de ensino, é unha das dúas causas do fallo pragmalingüístico— da seguinte maneira:

the inappropriate transfer of speech act strategies from one language to another, or the transferring from the mother tongue to the target language of utterances which are semantically/syntactically equivalent, but which, because of different 'interpretive bias', tend to convey a different pragmatic force in the target language (Thomas, 1983:101).

A restricción da transferencia pragmalingüística ó inadecuado, é dicir, á transferencia negativa, debeuse sen dúbida ó contexto no que Thomas usou o concepto: como un factor causal que explicaría o fallo pragmático. Deberase prescindir de tal restricción, como sinala Kasper (1992:209), se a transferencia pragmática aspira a explicar producións na interlingua tanto congruentes como non congruentes coa L2. Así mesmo, en opinión de

Kasper, a transferencia pragmalingüística deberá expandirse para poder abarcar a transferencia da asignación de cortesía así como de forza ilocutiva. Conforme ás súas propias palabras, “‘pragmalinguistic transfer’ shall designate the process whereby the illocutionary force or politeness value assigned to particular linguistic material in L1 influences learners’ perception and production of form-function mappings in L2” (Kasper, 1992:209).

Olshtain e Cohen (1989:61) explican o segundo gran tipo, a transferencia sociopragmática, do seguinte xeito:

speakers may transfer their perceptions about how to perform in given situations from native language behaviour to a second language situation. Such transfer could effect whether they would use a given speech act, and if so, how frequently, and how much prestige they afford other participants in the encounter (Olshtain e Cohen, 1989: 61).

Como apunta Kasper (1992:210), aínda que a distinción entre transferencia pragmalingüística e sociopragmática non só é útil desde o punto de vista analítico senón tamén consecuente desde un punto de vista pedagóxico, ambas as dúas dimensións están claramente interrelacionadas. Así, por exemplo, na teoría da cortesía de Brown e Levinson (1987), as decisións acerca do grao de cortesía na produción de actos de fala que ameazan a imaxe positiva son de tipo sociopragmático, xa que se basean na avaliación de factores contextuais pertinentes. A elección de estratexias de cortesía espe-

cíficas e os medios lingüísticos para a súa execución, por outra banda, corresponderíanlle á pragmalingüística. Por exemplo, aínda que as decisións de pedir desculpas ou non e de ofrecerlle unha explicación á ofensa pertencen ó ámbito da sociopragmática, se a explicación se considera unha fórmula semántica no acto de fala de petición de desculpas, implicará unha

escollo de tipo pragmalingüístico. Do mesmo xeito, na produción dunha petición, factores sociopragmáticos como a relación entre falante e oínte influirán na decisión de levar a cabo a petición e no nivel de cortesía, mentres que a estratexia lingüística empregada —imperativo, fórmulas indirectas convencionais ou non convencionais...— pertence ó ámbito da pragmalingüística.

Aspectos sociopragmáticos, como a relación entre os interlocutores, e pragmalingüísticos, como a elección dunha determinada estratexia, combínanse, poñamos por caso, na produción dun acto de fala determinado. Así, o uso do imperativo en inglés para levar a cabo unha petición está moi restrinxido, e emprégase, por exemplo, naqueles casos nos que o falante está claramente nunha situación de poder con respecto ó oínte, como ilustra a imaxe da raíña de corazóns. (Imaxe tomada de <http://www.ruthannzaroff.com/wonderland/queenstarts.htm>)

Riley (1989:237), centrándose no erro pragmático ou transferencia pragmática negativa, distingue outros dous tipos, que el denomina incoativo (*inchoative*) e non lingüístico (*non-linguistic*), ademais do pragmalingüístico e do sociopragmático. O erro pragmáti-

co incoativo é o resultado dunha interpretación inadecuada do verdadeiro valor, tanto en termos cuantitativos como cualitativos. Así, por exemplo, o status do silencio e o papel social desempeñado polo discurso parecen variar considerablemente de cultura en

cultura. Mentres na meirande parte dos países europeos, a fluidez de expresión, xunto coa precisión, é un signo de intelixencia, en países como Marrocos e a China considérase que un sabio debe falar moi pouco. O erro pragmático non lingüístico, por outra banda, refírese a unha valoración incorrecta da conducta preverbal que acompaña unha conversa e á interacción que se debe dar entre o verbal e o paraverbal. Riley afirma acerca deste tipo de erro pragmático o seguinte:

The acts of passing the salt or opening the window —or, for that matter, of shaking hands, lifting one's hat, holding a door open, picking up the phone— all enter into the fabric of the discourse and are often subject to cultural variation as regards occurrence, meaning and realization. The reverse is also true, of course; there are certain actions which “call for comment” in certain cultures but not in others —sneezing or starting a meal, for example. The same is true for non-verbal communication including gesture, facial expression, posture and proxemics, body adaptors, etc. (Riley, 1989:238).

Por suposto, a tipoloxía de erros pragmáticos podería abordarse desde outros moitos puntos de vista, como sinala Hernández Sacristán (1999:166).

Como se ten apuntado en repetidas ocasións (Kasper, 1992; Kasper e Blum-Kulka, 1993b; Maeshiba, Yoshinaga, Kasper e Ross, 1996; Takahashi, 1996), a meirande parte dos

estudios sobre a transferencia pragmática céntranse na transferencia negativa, é dicir, “the influence of L1 pragmatic competence on IL[interlanguage] pragmatic knowledge that differs from the L2 target” (Kasper e Blum-Kulka, 1993:10). Sen embargo, a transferencia pragmática pode tamén ser positiva, isto é, certos comportamentos de tipo pragmático poden coincidir na L1, no sistema da interlingua e na L2.

O interese da meirande parte dos estudos pola transferencia negativa pódese deber ó feito de que esta supón un perigo potencial para que a comunicación se leve a cabo con éxito. A transferencia positiva, que xeralmente non supón problema ningún para a comunicación, considerouse menos interesante³. Ademais, como sinalan Blum-Kulka (1991), Kasper (1992) e Takahashi (1996), é a miúdo moi difícil distinguir a transferencia positiva doutros fenómenos, como o funcionamento dun coñecemento pragmático universal ou a xeneralización dun coñecemento pragmático previo pertencente ó sistema da interlingua.

3. IMPLICACIÓNS PEDAGÓXICAS

Con gran frecuencia (Thomas, 1983:96; Reynolds, 1995:5; Blum-Kulka, 1996:173; 1997:57; Escandell, 1996:108) púxose de manifesto o perigo potencial de que poidan xurdir malentendidos

³ Sen embargo, como se sinala en Maeshiba, Yoshinaga, Kasper e Ross (1996, 155), a transferencia positiva de fórmulas indirectas convencionais de petición do hebreo, alemán e danés ó inglés constatouse en estudos como Blum-Kulka (1982), House e Kasper (1987) e Faerch e Kasper (1989).

na comunicación debido á dificultade de detectar os fallos pragmáticos. Así, os erros producidos como consecuencia da transferencia pragmática poden dar lugar a efectos non desexados que condicionan a imaxe do falante —neste caso, do aprendiz da lingua estranxeira. Mentres os erros de tipo fonético, léxico e gramatical son percibidos como tales polo interlocutor nativo, quen normalmente os pode corrixir sen gran dificultade, os pragmáticos, en certas ocasións máis que percíbense como erros, son interpretados como manifestacións de mala educación, antipatía, sarcasmo, complexo de superioridade, etc. Resultan, xa que logo, desde este punto de vista, ambiguos, pois poden certamente interpretarse como erróneos, pero tamén como usos intencionalmente descorteses, ou polo menos non se descarta inicialmente que poidan selo. Ademais, estes problemas de comunicación intercultural producidos pola transferencia pragmática acrecéntanse nos falantes non nativos de nivel avanzado. Canto maior sexa a competencia lingüística, máis posibilidades de expresión terá o falante. Esta confianza nas súas posibilidades de expresión levarao a tratar de reproducir as estratexias de interacción que usaría na súa lingua nativa. Se mostra un nivel elevado en gramática, o seu interlocutor moi probablemente interpretará mal calquera conducta verbal que se desvíe da norma esperada e atribuiraa a sentimentos negativos. Hernández

Sacristán afirma neste sentido o seguinte:

Dada la particular imbricación entre código lingüístico y código cultural que las categorías pragmáticas representan, los errores pragmáticos pueden ser valorados, y de hecho lo son en muchas ocasiones, no sólo como usos lingüísticamente incorrectos, sino al mismo tiempo como usos sociales incorrectos. El error pragmático puede suponer, por ejemplo, que estoy siendo descortés con mi interlocutor sin pretenderlo o, por el contrario, que mi expresión resulta de forma involuntaria excesivamente halagadora, hasta el punto de crear incomodidad (Hernández Sacristán, 1999:165).

Como se apuntou máis arriba, ademais da transferencia pragmática, o erro pragmático pode tamén deberse, segundo indica Thomas (1983:102), a certas técnicas de ensino⁴. Así, por exemplo, respostas consistentes en oracións completas —como responder á pregunta *Have you brought your coat?* con *Yes, I have brought my coat*— non só violan o principio pragmático de economía, senón que poden tamén producir efectos non desexados, como a impresión de que o falante é petulante ou irascible. Neste sentido cabe sinalar que o ensino de linguas estranxeiras en contextos académicos non favorece a práctica de categorías lingüísticas con función interactiva (Hernández Sacristán, 1999:165). Kasper (1997) apunta, neste sentido, que se demostrou en diversos estudos que, a

4 En Kasper (1982) inclúese un gran número de exemplos de erros debidos ás técnicas de ensino, moitos dos cales poderían clasificarse na categoría de fallos pragmalingüísticos.

diferencia das conversacións que teñen lugar fóra da aula, o discurso do profesor dentro da aula revela as seguintes características:

a more narrow range of speech acts [...] a lack of politeness marking [...] shorter and less complex openings and closings [...] monopolization of discourse organization and management by the teacher [...], and consequently, a limited range of discourse markers [...] (Kasper, 1997:8).

Non obstante, malia estas características, incluso o discurso dentro da aula pode ofrecer oportunidades para a aprendizaxe de categorías pragmáticas. A organización do traballo na clase constitúe un recurso de aprendizaxe importante, xa que nesta actividade a lingua funciona como un medio de comunicación máis que como un obxecto de estudo. Se o proceso de organización do traballo na aula, xa que logo, ten lugar na lingua nativa dos estudantes, perderase unha oportunidade moi valiosa para que estes tomen contacto coa lingua estranxeira como un medio de comunicación xenuíno (Kasper, 1997:9).

En relación coa existencia de universais pragmáticos, demostrouse a existencia dun coñecemento pragmático xeral. Segundo Blum-Kulka (1991: 255), o dito coñecemento inclúe “basic notions associated with the use of language in contexts, such as the ability to infer communicative intentions from indirect utterances, the ability to realise

speech acts in non-explicit ways and a general sensitivity to contextual constraints in the choice of modes of performance” (citado en Kasper, 1992:211). Máis concretamente, certas estratexias que se poderían incluír neste coñecemento xeral serían por exemplo as dimensións da modificación das peticións, é dicir, a perspectiva adoptada na petición, a selección de ata que punto se leva a cabo o acto dun modo directo, ou a modificación interna e externa para mitigar ou agravar a forza do acto de fala, así como as principais estratexias de cortesía para compensar a ameaza á imaxe do interlocutor. Dentro do nivel sociopragmático, a sensibilidade cara a factores externos ó contexto (como as relacións de poder e familiaridade entre os interlocutores) e factores internos ó contexto (como, en relación co acto de fala de petición de desculpas, a gravidade da ofensa, a obriga de pedir desculpas, e a probabilidade de aceptación da desculpa) demostrouse⁵ que funcionan en diversas linguas e culturas. Consecuentemente, poden considerarse universais pragmáticos hipotéticos.

En opinión de Kasper (1992:212), é necesario continuar investigando nos campos da pragmática intercultural e da interlingua para determinar ata que punto é específica a información incluída no coñecemento pragmático xeral. Mentres non dispoñamos do coñecemento suficiente, considera esta autora que “it is advisable to err on the

⁵ Véxanse neste sentido House e Kasper, 1987; House, 1988; Takahashi e Beebe, 1987 e 1993; Beebe e Takahashi, 1989a e 1989b; Beebe, Takahashi e Uliss-Weltz, 1990; Bergman e Kasper, 1993.

conservative side and conceptualize learners' using L1 pragmatic knowledge isomorphously with an L2 target as positive transfer". Esta postura levaría a realizar afirmacións baseadas nunha hipótese probable, pero non suficientemente refutada por datos empíricos, o cal, desde o meu punto de vista, lle restaría lexitimidade.

Naqueles casos nos que se pode demostrar que as convencións de uso compartidas pola L1 e a L2 non son universais, a evidencia de transferencia positiva é, obviamente, menos controvertida. No nivel pragmalingüístico, por exemplo, algúns estudos demostraron que os estudantes de linguas estranxeiras transferiron con éxito estratexias de petición convencionalmente indirectas, como os equivalentes formais de *'can you'* —do dinamarqués, alemán, xaponés, chinés e hebreo ó inglés, do danés ó alemán, e do inglés ó hebreo— (Blum-Kulka, 1982), e formas modais de tempo pasado —do danés e alemán ó inglés— (House e Kasper, 1987; Faerch e Kasper, 1989).

Entre as actividades que están deseñadas para promover a aprendizaxe de aspectos pragmáticos, cabe distinguir entre aquelas que teñen como obxectivo espertar unha consciencia pragmática e aquelas outras que se centran na práctica comunicativa. Polo que respecta ás primeiras, poderanse usar diversas fontes de lingua oral ou escrita, que van desde os vídeos nos que se reflicten interaccións reais, *talk shows* e películas, ata novelas, obras de teatro, etc. Poderáselles pedir ós alum-

nos que leven a cabo tarefas de observación centradas en aspectos sociopragmáticos e pragmalingüísticos. Entre as actividades referidas ós aspectos sociopragmáticos, os alumnos poderían por exemplo observar baixo qué circunstancias os falantes nativos da lingua estranxeira expresan gratitude ou piden desculpas. A parte pragmalingüística da actividade poderíase centrar nas estratexias e medios lingüísticos para levar a cabo eses actos de fala. As observacións poderán ser ou ben abertas ou ben dirixidas. Nas primeiras o alumno debe decidir, por exemplo, cáles poderán ser os factores contextuais pertinentes, mentres que nas segundas se lle proporciona unha folla de observación na que se especifican as categorías nas que ten que centrar a atención.

O que Olshtain e Cohen (1991: 161) denominaron "model dialog" é unha actividade axeitada para presentarlles ós alumnos exemplos dun acto de fala determinado. Nun primeiro estadio, os alumnos simplemente escoitan un diálogo e identifican o acto de fala en cuestión. Nun estadio posterior, proporciónaselles o diálogo escrito sen a información de tipo situacional. A súa tarefa consistirá en tratar de adiviñar se os interlocutores se coñecen, se teñen o mesmo status social, etc. Este tipo de actividade axudará os alumnos a se faceren sensibles ós factores sociais e pragmáticos que teñen un efecto sobre os actos de fala. Por medio da *avaliación da situación* os alumnos poderán incrementar a súa consciencia acerca

Ilustración de John Tenniel para *Alicia anotada*, edición de Martin Gardner, Madrid, Akal, 1984. Escena na que Alicia razoa de xeito diferente das súas interlocutoras, as Raíñas, que pertencen ós nativos do xadrez.

dos factores que condicionan a elección das estratexias de realización do acto de fala en cuestión (Olshtain e Cohen, 1991:161). Nesta actividade preséntanse diversos contextos e os alumnos terán que decidir se a relación entre os interlocutores demanda unha estratexia determinada ou outra diferente, se a intensificación ou mitigación da forza ilocutiva son necesarias, cál é a reacción que cabe agardar por parte do interlocutor, etc.

Para practicar o seu coñecemento pragmático na lingua estranxeira os alumnos terán que interactuar. Actividades como os xogos de rol, simula-

cións ou as representacións teatrais favorecerán esta interacción e a adopción de distintos papeis sociais, así como a produción de diversos actos de fala. Nestes tipos de actividades proporciónaselles ós alumnos información detallada acerca dos interlocutores e a situación. Unha posibilidade consiste en darlles ós estudantes unhas cartas que mostren os interlocutores e inclúan información útil sobre eles. Os alumnos deberán pensar nunha situación potencial que puidese requirir o acto de fala de que se trate. A continuación explicarían os detalles da situación e despois representarían a conversación

que podería ter lugar. Estas actividades xeralmente requiren que os alumnos asuman papeis discursivos alternativos como falante e oínte (Kasper, 1997:10). As actividades de xogo de rol poden complementarse con explicacións e comentarios *a posteriori* para que os alumnos comenten as súas percepcións, as súas expectativas e a súa captación das similitudes e diferencias na conducta acerca dos actos de fala na lingua nativa e na estranxeira.

Ademais das actividades que tratan de espertar unha consciencia pragmática e as actividades de práctica, Olshtain e Cohen (1991:161) mencionan a *avaliación diagnóstica*, que pode ser o primeiro paso que lle dea unha idea ó profesor sobre o nivel de consciencia dos alumnos no referente ós actos de fala en xeral e do acto de fala específico que constitúe o obxecto de estudio. A avaliación pode levarse a cabo por escrito ou nunha interacción oral co profesor. Se se elixe a versión escrita, poderase ofrecer unha situación seguida de varias estratexias para a produción do acto de fala de que se trate, de entre as cales os alumnos terán que elixir a que consideren máis axeitada. Segundo os resultados obtidos nese cuestionario de avaliación, o profesor poderá planificar os seus obxectivos e procedementos.

As actividades referidas máis arriba son tan só uns poucos exemplos ós que se podería recorrer para o ensino de aspectos pragmáticos. En calquera caso, subliñan a necesidade de exporlles ós alumnos as estratexias

máis comúns e de incrementar a súa consciencia en relación cos factores que interveñen en aspectos pragmáticos como a produción de actos de fala ou a codificación da cortesía verbal antes de que poidan practicar eles mesmos.

4. CONCLUSIÓN

Como se podería comprobar, malia as diverxencias existentes entre os diferentes autores polo que respecta á definición ou terminoloxía empregada, existe un total acordo en canto a que o fenómeno designado aquí como transferencia pragmática desempeña un papel importante no proceso de aprendizaxe dunha lingua estranxeira. O transferir directamente estratexias pragmáticas da lingua nativa á lingua estranxeira pode dar lugar a efectos non desexados que poden afectar á imaxe do falante non nativo ou incluso impedir a comunicación. É por iso polo que se deberán ter en conta aspectos relacionados coa pragmática nas clases dunha lingua estranxeira. Neste artigo suxeríronse unha serie de actividades para espertar a consciencia pragmática nos alumnos e para que estes poidan poñer en práctica a súa competencia neste sentido.

BIBLIOGRAFÍA

- Alonso Alonso, R. (1997): "¿Que é a transferencia lingüística?", *Revista Galega do Ensino*, 16, 131-138.

- Beebe, L. M., e T. Takahashi (1989a): "Do you have a bag?: Social status and patterned variation in second language acquisition", en S. M. Gass, C. Madden, D. Preston e L. Selinker (eds.), *Variation in Second Language Acquisition: Discourse and Pragmatics*, Clevedon, Multilingual Matters, 103-125.
- _____(1989b): "Sociolinguistic variation in face-threatening speech acts. Chastisement and disagreement", en M. Eisenstein (ed.), *The Dynamic Interlanguage. Empirical Studies in Second Language Variation*, Nova York e Londres, Plenum Press, 199-218.
- Beebe, L. M., T. Takahashi e R. Uliss-weltz (1990): "Pragmatic transfer in ESL refusals", en R. C. Scarcella, E. S. Andersen e S. D. Krashen (eds.), *Developing Communicative Competence in a Second Language*, Grand Rapids, Filadelfia, Newbury House Publishers, 55-73.
- Bergman, M. L., e G. Kasper (1993): "Perception and Performance in Native and Nonnative Apology", en G. Kasper e S. Blum-Kulka (eds.), *Interlanguage Pragmatics*, Oxford e Nova York, Oxford University Press, 82-107.
- Blum-Kulka, S. (1982): "Learning to say what you mean in a second language: a study of speech act performance of learners of Hebrew as a second language", *Applied Linguistics*, 3, 29-59.
- _____(1991): "Interlanguage pragmatics: the case of requests", en R. Phillipson *et al.* (eds.), *Foreign/Second Language Pedagogy Research*, Clevedon, Multilingual Matters, 255-272.
- _____(1997): "Discourse pragmatics", en T. A. Van Dijk (ed.), *Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, vol. 2, Londres, Sage, 38-63.
- Brown, P., e S. Levinson (1987): *Politeness*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Clyne, M., M. Ball e D. Neil (1991): "Intercultural communication at work in Australia: Complaints and apologies in turns", *Multilingua*, 10/3, 251-273.
- Escandell Vidal, M. V. (1996): "Los fenómenos de interferencia pragmática", en M. Baralo *et al.* (eds.), *Didáctica del español como lengua extranjera III*, Madrid, Colección Expolingua, 99-117.
- Faerch, C., e G. Kasper (1989): "Internal and External Modification in Interlanguage Request Realization", en S. Blum-Kulka, J. House e G. Kasper (eds.), *Cross-Cultural Pragmatics: Requests and Apologies*, Norwood, Nova Jersey, Ablex Publishing Corporation, 221-247.
- Hernández Sacristán, C. (1999): *Culturas y acción comunicativa. Introducción a la pragmática intercultural*, Barcelona, Octaedro.
- House, J., e G. Kasper (1987): "Interlanguage pragmatics: Requesting in a foreign language", en W. Loerscher e R. Schulze (eds.), *Perspectives on Language in Performance*, Tubinga, Narr, 1250-1288.
- Kasper, G. (1992): "Pragmatic Transfer", *Second Language Research*, 8, 203-231.
- _____(1997): "Can pragmatic competence be taught?" (NetWork #6) [documento HTML], [http://www.lli.hawaii.edu/nflrc/NetWorks/NW6/ \(30/10/1998\)](http://www.lli.hawaii.edu/nflrc/NetWorks/NW6/ (30/10/1998)).
- Kasper, G., e S. Blum-Kulka (1993): "Interlanguage Pragmatics: An Introduction", en G. Kasper e S. Blum-Kulka (eds.), *Interlanguage Pragmatics*, Oxford e Nova York, Oxford University Press, 3-17.

- Leech, G. N. (1983): *Principles of Pragmatics*, Londres, Longman.
- Levinson, S. C. (1983): *Pragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Maeshiba, N., N. Yoshinaga, G. Kasper e S. Ross (1996): "Transfer and proficiency in inter-language apologising", en S. Gass e J. Neu (eds.), *Speech Acts Across Cultures: Challenges to Communication in a Second Language*, Berlin e Nova York, Mouton de Gruyter, 155-187.
- Mey, J. L. (1993): *Pragmatics*, Oxford, Blackwell.
- Odlin, T. (1989): *Language Transfer. Cross-Linguistic Influence in Language Learning*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Olshtain, E., e A. D. Cohen (1989): "Speech act behaviour across languages", en H. W. Dechert e M. Raupauch (eds.), *Transfer in Language Production*, Norwood, N. J., Ablex, 53-67.
- Reynolds, M. (1995): "Where the trouble lies: Cross-cultural pragmatics and miscommunication", *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, 30, 5-15.
- Riley, P. (1989): "Well don't blame me! On the interpretation of pragmatic errors", en W. Oleksy (ed.), *Contrastive Pragmatics*, Amsterdam e Filadelfia, John Benjamins, 231-249.
- Takahashi, S. (1996): "Pragmatic Transferability", *Studies in Second Language Acquisition*, 18, 189-223.
- Takahashi, T., e L. M. Beebe (1987): "The development of pragmatic competence by Japanese learners of English", *JALT Journal*, 8, 131-155.
- (1993): "Cross-Linguistic Influence in the Speech Act of Correction", en G. Kasper e S. Blum-Kulka (eds.), *Interlanguage Pragmatics*, Oxford e Nova York, Oxford University Press, 138-157.
- Thomas, J. (1983): "Cross-cultural pragmatic failure", *Applied Linguistics*, 4, 91-112.
- Wolfson, N. (1989): *Perspectives: Sociolinguistics and TESOL*, Cambridge, Massachusetts, Newbury House.
- Yule, G. (1996): *Pragmatics*, Oxford e Nova York, Oxford University Press.

Francisco Javier DÍAZ PÉREZ, "A transferencia pragmática na aprendizaxe dunha lingua estranxeira", *Revista Galega do Ensino*, núm. 39, maio, 2003, pp. 119-130.

Resumo: O obxectivo deste artigo consiste en ofrecer unha revisión do concepto de transferencia pragmática a través dos autores que se teñen ocupado do tema e unha reflexión sobre a importancia deste fenómeno no proceso de aprendizaxe dunha lingua estranxeira. En primeiro lugar, a atención do artigo céntrase na definición de transferencia pragmática e nos problemas que esa definición implica, así como na clasificación da transferencia pragmática segundo distintos criterios. A continuación, extráense certas implicacións pedagóxicas no exposto con anterioridade, entre as que se inclúe a proposta de actividades orientadas a desenvolver unha competencia pragmática axeitada no estudante dunha lingua estranxeira.

Palabras chave: Lingua estranxeira. Aprendizaxe. Pragmática. Transferencia. Actos de fala.

Resumen: El objetivo de este artículo consiste en ofrecer una revisión del concepto de transferencia pragmática a través de los autores que se han ocupado del tema y una reflexión sobre la importancia de dicho fenómeno en el proceso de aprendizaje de una lengua extranjera. En primer lugar, la atención del artículo se centra en la definición de transferencia pragmática y en los problemas que dicha definición plantea, así como en la clasificación de la transferencia pragmática según distintos criterios. A continuación, se extraen ciertas implicaciones pedagógicas de lo expuesto con anterioridad, entre las que se incluye la propuesta de actividades orientadas a desarrollar una competencia pragmática adecuada en el estudiante de una lengua extranjera.

Palabras clave: Lengua extranjera. Aprendizaje. Pragmática. Transferencia. Actos de habla.

Summary: The main purpose of this article is to provide a review of the notion of pragmatic transfer through the different authors who have dealt with that topic, and to reflect on the importance of such phenomenon in the process of learning a foreign language. Firstly, the attention of the article focuses on the definition of pragmatic transfer and the problems posed by this definition, as well as on the classification of pragmatic transfer according to different criteria. Then, some pedagogical implications are derived from what has been previously expounded, including the proposal of some activities oriented towards the development of an adequate pragmatic competence by the foreign language learner.

Key-words: Foreign language. Learning. Pragmatics. Transfer. Speech acts.

— Data de recepción da versión definitiva deste artigo: 20-05-2002.

